

DOPRINOS ORGANSKE PROIZVODNJE RAZVOJU PODUZETNIŠTVA I TURIZMA

CONTRIBUCION OF ORGANIC MANUFACTURING BUSINESS TO DEVELOPMENT AND TOURISM

Sejad Herceg,
Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, Travnik, Bosna i Hercegovina

SAŽETAK

Stagnacija poljoprivredne proizvodnje u ratnom i poratnom periodu i dugi vremenski period nemogućnosti korištenja poljoprivrednih površina je veliki hendikep za našu privredu, ali u fazi obnove i unapređenja kompleksa hrane to su i podobnost da se odaberu inovativni novi pristupi rješavanja ovog problema. To je prilika da se poljoprivredna proizvodnja podigne na jedan viši nivo u skladu sa suvremenim dostignućima i tendencijama u tom pogledu u razvijenim zemljama.

Zdravstveni motiv kvaliteta organske hrane
Organski proizvodi su proizvodi dobijeni iz strogo kontrolisanog načina proizvodnje, koji je zakonski regulisan i zove se organska proizvodnja. Organski proizvodi su bezbjedni, bez prisustva vještačkih materija i hemijsko-sintetičkih pesticida. Samim tim oni su zdraviji i imaju veću nutritivnu vrednost. Istraživanja pokazuju da organski proizvodi sadrže čak 63% više kalijuma, 73% više gvožđa, 125% više kalcijuma i 60% više cinka nego proizvodi dobijeni konvencionalnom proizvodnjom.

Ekološki održiv sistem obnove prirodnih resursa, raznolikost biljnog i životinjskog svijeta, očuvanje i poboljšavanje okoliša, uvođenjem novih kultura i biljnih vrsta, ovaj ekološki čist prostor može dugoročno biti zanimljiv i za ekološki turizam te izvor prihoda mnogim obiteljskim gospodarstvima.

Ekološki zdravo područje treba održati, sačuvati, oplemeniti i u još kvalitetnijem

stanju predati generacijama koje dolaze, a sve na dobrobit ovog stanovništva.

Za organski proizvodi postoji značajno tržište koje posljednjih godina bilježi stalan rast od 10 – 20 % ne samo u BiH nego i na svjetskom tržištu. BiH raspolaže resursima koji bi kroz ovakav vid proizvodnje sistemski mogli da ponude tržištu gotov proizvod.

Mogućnost samozapošljavanja i otvaranja novih radnih mjesta u porodičnim gazdinstvima bi mogla da bude jedna od bitnih funkcija prevazilaženja krize i ubrzanog razvoja na ruralnim područjima BiH.

Pozitivni primjer uspješnog razvoja na porodičnim gazdinstvima

Znajući da entuzijazam ljudi jeste bitna odlika u početnim fazama provjere ideja, ali pri stvaranju dugoročno profitabilne i održive strukture uz to se mora ići na brza i značajna materijalna ulaganja koja mogu animirati kritičnu masu proizvođača i objediniti ih sa ciljem izrade vlastitog prepoznatljivog i profitabilnog proizvoda i njegovog direktnog plasiranja na tržištu.

Organska proizvodnja Herceg već duži niz godina razvija projekat razvoja organske proizvodnje na području općine Novi Travnik i u svom programu ima vlastitu proizvodnju i preradu ljekovitog bilja. Trenutno na tržište plasira 5 proizvoda iz asortimana ljekovitog bilja (nevenova krema, gavezova krema, nevenov čaj, nevenovo ulje, neven med) u fazi razvoja imamo proizvode (sokovi od maline,

kupine, ribizle, višnje, jabuke, zohve kao i đemove, razne sirupe od trputca, bokvice, koprive, majčine dušice).

Sve sirovine dobavljamo iz prirode koja je na netaknutom području, a preparati se spravljaју bez ikakvih hemijskih dodataka, konzervansa tako da njihova vrijednost ima prirodnu kvalitetu. Pogon za preradu ispunjava ISO 9001:2008 standard.

ABSTRACT

Stagnation of agricultural production during the war and post-war period and a long period of time disability of using agricultural land is a major handicap for our economy, but in the process of renewal and complex improvement of food are eligibility to select innovative new approaches to solving this problem. It is an opportunity for agricultural production to be raised to a higher level in line with contemporary developments and trends in this regard in the developed countries.

Health motif for quality of organic food

Organic products are products obtained from strictly controlled manufacturing methods, which is legally regulated and is called organic production. Organic products are safe, free from artificial substances and chemical-synthetic pesticides. Therefore they are healthier and have a higher nutritional value. Studies show that organic products contain as much as 63% more potassium, 73% more iron, 125% more calcium and 60% more zinc than the products obtained by conventional production.

Ecologically sustainable system restoration of natural resources, the diversity of plant and animal life; preservation and enhancement of the environment, the introduction of new crops and plant species, this ecologically clean area can be a long and interesting for ecotourism and a source of income to many family farms.

Environmentally healthy area should maintain, preserve, enhance and deliver

more quality state for generations to come, all for the benefit of the population.

For organic products there is a significant market that has experienced a steady growth of 10 - 20%, not only in Bosnia and Herzegovina but also in the global market. B&H has the resources to the production of this kind of system could also offer the market the finished product.

Possibility of self-employment and job creation in family farms could be one of the major functions essential to overcome the crisis and accelerated development of the rural areas of Bosnia and Herzegovina.

A positive example of successful development on family farms

Knowing that the enthusiasm of the people is an essential feature in the initial stages of testing ideas, but to create a long-term profitable and sustainable structure with this must go to the swift and significant financial investments, which can encourage a critical mass of producers and consolidate them with the aim of making its own distinctive and profitable product and its direct-ups.

Organic production herceg for a number of years is developing a project to develop organic production by region of Novi Travnik and its program has its own production and processing of medicinal plants. Currently markets a range of products from five medicinal plants (marigold cream, cream comfrey, marigold tea, marigold oil, marigold honey) at the stage of development we have products (juices of raspberries, blackberries, currants, cherries, apples, zohve and jam, various syrups of plantain, plantain, nettle, thyme). All raw materials sourced from nature, which is untouched by region, and preparations are made without any chemical additives, preservatives so their value has a natural quality. Processing plant for the ISO 9001:2008 standard.

UVOD

Mogućnosti obnove i razvoja poljoprivredne proizvodnje na području Bosne i Hercegovine su velike, kako sa aspekta raspoloživih obradivih površina tako i potreba stanovništva i mogućnostima osiguranja dovoljnih količina domaćih proizvoda.

Stagnacija poljoprivredne proizvodnje u ratnom i poratnom periodu i dugi vremenski period nemogućnosti korištenja poljoprivrednih površina je veliki hendikep za našu privredu, ali u fazi obnove i unapređenja kompleksa hrane to su i podobnost da se odaberu novi pristupi rješavanja ovog problema. To je prilika da se poljoprivredna proizvodnja podigne na jedan viši nivo u skladu sa savremenim dostignućima i tendencijama u tom pogledu u razvijenim zemljama.

Postoje u našoj zemlji mladi kreativni ljudi koji svoju perspektivu vide u organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji i koji su na skromnim posjedima i bez značajnih ulaganja uspjeli da osmisle i markentiški provjere svoje proizvodne i prerađivačke mogućnosti kroz specifične, za naše uvjete nove, proizvode. Osnova su iskorištavanje prirodnih uvjeta i blagodati prirode na nezagađenim planinskim područjima uz prakticiranje tradicionalne poljoprivrede pri uzgoju odabranih biljnih vrsta i njihovoj preradi, te sakupljanju i preradi samoniklih vrsta.

U svim slučajevima se radi o siromašnim populacijama stanovništva koji svoju egzistenciju vide u samozapošljavanju, a u startu nisu u stanju sami osigurati početni kapital.

Znajući da entuzijazam ljudi jeste bitna odlika u početnim fazama provjere ideja, ali pri stvaranju dugoročno profitabilne i održive strukture uz to se mora ići na brza i značajna materijalna ulaganja koja mogu animirati kritičnu masu proizvođača i objediniti ih sa ciljem izrade vlastitog prepoznatljivog i profitabilnog proizvoda i njegovog direktnog plasiranja na tržištu.

Organska poljoprivredna proizvodnja u svojoj standardizaciji razmišlja o očuvanju prirodnih resursa, biodiverziteta, različitosti biljnog i životinjskog svijeta i mogućnosti očuvanja prirodnih resursa. Kroz sve ove elemente možemo reći da organska proizvodnja kroz svoju strategiju veže okoliš, turizam i kroz zajednički nastup na tržištu dobija veću vrijednost kvalitete proizvoda.

SPECIFIČNOST ORGANSKE PROIZVODNJE

Osnovna načela strateškog pristupa razvoja organske poljoprivrede

S obzirom na trenutno stanje i uređenost poljoprivredne proizvodnje u našoj državi, te naša opredjeljenja za integraciju u Europsku Uniju, ta činjenica mora biti osnova usmjerenja cjelokupnih društvenih kretanja. I da se nisu desila ratna razaranja u onolikom obimu i da je poljoprivreda ostala na predratnom periodu, morali bi obaviti drastične promjene u pristupu svim segmentima razvoja naše privrede. Uz to mi imamo i obnovu i revitalizaciju i poljoprivrede i svih drugih segmenata društva na koje se naslanjaju sistemi proizvodnje hrane. Ovo se može uzeti i kao prednost, da se u startu uvedu novi pristupi pri organiziranju poljoprivredne proizvodnje i zadovolje svjetski standardi.

Promjene koje treba sprovesti su bazirane na tri najvažnija elementa:

- tranzicija ka potpunoj tržišnoj ekonomiji,
- integracija i pridruženje Evropskoj Uniji
- radikalna rekonstrukcija i modernizacija cijelog poljoprivrednog sektora.

Šta podrazumjeva tranzicija ka potpunoj tržišnoj ekonomiji?

Slabljenje utjecaja države (bez subvencija, kreditiranja državnih firmi, otkupa proizvoda u državne rezerve..) → jačanje privatnog sektora – poljoprivrednog proizvođača, a to znači da će:

- imati više slobode, a pravila koja mora da poštuje bit će jasnija, objektivnija i prihvatljivija za sve;
- samostalno će odlučivati što da proizvodi – država ne garantira kupovinu njegovog proizvoda;
- poljoprivredna proizvodnja postaje poduzetnik i njegov profit ili gubitak zavisi od mudrosti njegovih vlastitih odluka.

Ali, država je obavezna da stvori potrebne uvjete za uspješno poslovanje (zakonodavstvo, sisteme tržišnih informacija, jačanje i reorganizaciju sistema obrazovanja, edukacije i savjetodavnih usluga) i kroz to spriječiti monopolsko ponašanje na tržištu i ispravi greške tržišta. Sve bi to trebalo da rezultira efikasnijom, produktivnijom i profitabilnijom poljoprivredom.

Imajući u vidu da i poljoprivreda mora biti uvrštena u politiku Svjetske Trgovinske Organizacije, kojoj i BiH želi da se priključi, to je postavilo jasan cilj da se eliminišu svi poticaji za povećanje proizvodnje i dozvoljavanje samo onih oblika subvencionisanja koje nemaju direktan uticaj na odluku šta će poljoprivrednik da proizvede.

Prema tome, cilj strategije bilo koje države koja teži pridruživanju u EU, mora biti identičan cilju strategije Evropske unije, a to podrazumijeva :

- smanjenje postojećih subvencija i preusmjeravanje sredstava ka investicijama koje će poljoprivredu u Bosni i Hercegovini učiniti profitabilnijom, (bespovratna sredstva, krediti, subvencije inputa i dr.).

Nakon toga:

- smanjit će se i subvencije za inpute, a programi dodjele bespovratnih sredstava će biti povećani i usmjereni na razvoj sela.

Na kraju,

- pridruživanjem EU, u BiH će biti stvoreni uslovi za prihvatanje sistema podrške Zajedničke poljoprivredne

politike EU koja će se tada primjenjivati. Sistemi podrške će tada biti koncentrisani na sistem plaćanja po jedinici površine i vezani za različite kriterijume zaštite životne sredine.

Kretanja u poljoprivrednoj proizvodnji ka integracijama u tržište EU mora da prati modernizacija poljoprivrede, što je u osnovi:

- Korištenje tehnoloških dostignuća pri primjeni mehanizama,
- Povećanje produktivnosti po hektaru,
- Povećanje imanja i proizvodnja za tržište,
- Intenziviranje proizvodnje ka skupljim proizvodima (Zapadne države su koristile poljoprivrednu strategiju da zadrže neke aspekte tradicionalne poljoprivrede).

Ako imamo u vidu navedena svjetska kretanja i usmjerenja, šta je to što našoj državi daje viziju bolje poljoprivredne proizvodnje?

Sigurno je da poljoprivreda u Bosni i Hercegovini može:

1. da proizvede više bogatstva nego što to čini sada i na taj način značajno doprinese oporavku i rastu cijele ekonomije;
2. da proizvede bezbijednu i visoko kvalitetnu hranu, atraktivnu za potrošače u BiH i inostranstvu;
3. da utiče na zaštitu čovjekove okoline i ima potencijal da prati razvoj profitabilne turističke ponude;
4. da prati nove pristupe koji su potrebni da omoguće Bosni i Hercegovini da se pridruži EU i Svjetskoj Trgovinskoj Organizaciji i da ima koristi od toga;
5. da bude značajan pokretački faktor i pomogne da se lakše pređu putevi obnove i razvoja cjelokupne privrede.

Međutim, poljoprivreda ne može da zapošljava značajan broj ljudi i da im obezbijedi prihvatljiv standard na malim

mješovitim farmama kakve preovladavaju danas.

Zašto organska poljoprivreda?

U okviru Strategije razvoja poljoprivrede i u Bosni i Hercegovini, posebno mjesto treba da ima segment organske poljoprivrede.

Prije svega zbog toga što sve ovo o čemu je do sada u radu govoreno sadržano u pristupu prakticiranju organske proizvodnje na našim područjima.

Za proizvođače koji su do sada uspješno proizvodili organsku hranu i za to dobili potvrdu – certifikat međunarodne ili domaće certifikacijske kuće, organska proizvodnja ne predstavlja samo poljoprivrednu proizvodnju bez vještačkih inputa.

Bez obzira na dostignute organizacijske nivoe i obim proizvodnje na pojedinim dijelovima Bosne i Hercegovine, putevi primjene standarda u organskoj proizvodnji su identični smjernicama EU regulative 834/2007 i ti proizvođači su već savladali osnovne dileme kako i u kom pravcu ići.

Organski proizvodi se smatraju zdravijim od hrane koja se dobije uzgojem na konvencionalni način, a za ovakve proizvode postoji značajno tržište koje posljednjih godina bilježi stalan rast od 10 – 20 % ne samo u BiH nego i na svjetskom tržištu.

U Bosni i Hercegovini tek postoje inicijative da se donese zakon o organskoj poljoprivredi na nivou države, a smatra se da je to moguće tek nakon formiranja zajedničkog Ministarstva poljoprivrede.

Zakon o organskoj poljoprivredi na nivou Federacija BiH je u izradi, a jedino je Unsko Sanski Kanton donio svoje zakonske akte u ovoj oblasti poljoprivrede, kao i dio pratećih propisa, a Republika Srpska ima zakon o organskoj proizvodnji koji nije usaglašen sa regulativom EU 834/2007.

Razvoj organske poljoprivrede do danas u potpunosti pripada privatnoj inicijativi i

aktivnostima nevladinog sektora uz pomoć finansijskih potpora značajnog broja međunarodnih organizacija.

Prvi signali moguće podrške organskom sektoru od strane države dolaze kroz uvrštavanje organske proizvodnje u dugoročne strategije razvoja pojedinih regija i prihvatanje potpora ovoj proizvodnji kroz podrške aktivnostima međunarodnih organizacija.

Trenutno u BiH, kao rezultat tih aktivnosti, postoji respektabilan organski sektor i uspostavljen sistem kontrole organskih proizvoda. Proces certificiranja je započet primjenom standarda međunarodnih certifikacijskih kuća, da bi se paralelno s tim uredili ovi procesi u BiH.

Formirane su BiH certifikacijske kuće Organska kontrola – OK i BeHaBioCert koje obavljaju certifikaciju naših organskih proizvoda za domaće i međunarodno tržište, a postoje i druge certifikacijske kuće (IMO) koje vrše certifikaciju organskih proizvoda na području BiH.

Iako pred nama stoji velika borba da istrajemo na započetim poslovima, da animiramo što veći broj farmera i natjeramo državne strukture da nas prate u ostvarenju zacrtanih ciljeva, veliki je uspjeh da ne počinjemo od nule i da smo u stanju definirati kritične momente na kojima trebamo istrajati.

Potrebne podrške od strane države:

- Izrada zakona o organskoj poljoprivredi sa pratećim propisima,
- Uvesti subvencije za organsku poljoprivredu i finansijsku pomoć proizvođačima u periodu prelaska sa konvencionalne proizvodnje,
- Sistem kontrole organske poljoprivrede obuhvatiti zakonskom regulativom,
- Formirati državno tijelo za registraciju i certifikaciju.
- Uspostava bosanskohercegovačkog trgovačkog znaka za organske proizvode.

U Bosni i Hercegovini po statistici ORGANSKO FBiH imamo 177 organskih proizvođača. Certificirane površine za sakupljače imamo 760 000 hektara, za biljnu proizvodnju 520 000 hektara. Trenutno kod nas najveći financijski efekti i efekti izvoza su u sektoru organske sakupljačke poljoprivrede koja podrazumijeva sakupljanje samoniklog ljekovitog bilja i drugih sekundarnih šumskih proizvoda.

Naše prednosti su u velikim, dugo godina neobrađivanim površinama i nezagađenim prostranstvima prirodnih pašnjaka i šuma.

Svakako da je i budućnost organskog uzgoja komercijalno pitanje. U ovom segmentu treba računati na tržište Evropske Unije koje uvozi polovinusvojih potreba za organskom hranom.

Da bi naši proizvođači ušli na ovo tržište i da bi se omogućilo potrošačima u BiH da imaju pristup ovom proizvodu, potrebno je pred gore navedenog, pomoći proizvođačima:

- kroz podršku za uvođenje potrebnih standarda u prerađivačke kapacitete i podršku marketinškom organiziranju proizvođača i promociji bosanskohercegovačkog organskog proizvoda. Ovu aktivnost bi trebalo povezati sa promocijom drugih proizvoda specifičnog kvaliteta kao što su proizvodi sa geografskim porijeklom, autohtoni proizvodi i slično.
- da mjere poticanja za organsku proizvodnju u što većoj mjeri budu kombinirane sa mjerama poticanja ruralnog razvoja, posebno u područjima zaštićene prirode u kojima je razvoj ekološki održivih poljoprivrednih sistema imperativ, prije svega zbog interesa društva za očuvanjem prirodnih resursa na koje se proizvodnja oslanja
- da se u saradnji sa resornim Ministarstvima program razvoja ekoloških poljoprivrednih sistema sa komponentom procjene uticaja na životnu sredinu i favoriziranje ekološki

pogodnih tehnologija. S obzirom da se radi o poželjnom i perspektivnom obliku privređivanja koji je od značaja za ruralni razvoj i očuvanje resursa, kao i probaj na nova tržišta, razvoj organske poljoprivrede kao oblika održive poljoprivredne proizvodnje potrebno je podržati u koordinaciji sa resornim institucijama na svim nivoima vlasti.

ŠTA JE TO ORGANSKA PROIZVODNJA?

Organska hrana u EU je hrana koja se uzgaja i procesira u skladu sa EU regulativama za organsku proizvodnju. (834/2007). Takođe je i više od toga. To je hrana koja je bila uzgajana sa najvećim obzirom prema okruženju, prema životinjama, bezbjednosti hrane kao i prema njenom kvalitetu.

Takođe je to hrana koja je kontrolisana jedinstvenim certifikacionim sistemom kako bi se osigurali svi ovi zahtjevi.

Regulative vezane za organsko u EU ograničavaju upotrebu đubriva i pesticida koje farmeri mogu koristiti. Samo ona sredstva koja imaju najmanje uticaja na sredinu, su ona koja su bezbjedna za okruženje, bilo životinje bilo ljude. Ove regulative takođe obraćaju pažnju o brizi o životinjama kako one ne bi patile.

Regulative takođe ograničavaju upotrebu aditiva i procesnih poboljšavanja koje proizvođači obično koriste. Oni ograničavaju upotrebu vještačkih boja za hranu. Ovo će obezbjediti da pravi kvalitet hrane nije sakriven ili promjenjen tokom proizvodnje.

Šta su organski proizvodi?

Organski proizvodi su proizvodi dobijeni iz strogo kontrolisanog načina proizvodnje, koji je zakonski regulisan i zove se organska proizvodnja.

Organski proizvodi su bezbedni, bez prisustva veštačkih materija i hemijsko-sintetičkih pesticida. Samim tim oni su

zdraviji i imaju veću nutritivnu vrednost. Istraživanja pokazuju da organski proizvodi sadrže čak 63% više kalijuma, 73% više gvožđa, 125% više kalcijuma i 60% više cinka nego proizvodi dobijeni konvencionalnom proizvodnjom.

Organski proizvodi, zbog načina i procesa dobijanja koji je u harmoniji sa prirodom imaju veću životnu energiju i snagu, a ona je upravo odgovorna za održavanje imuniteta, regeneracionih procesa i održavanja vitalnosti ljudskog organizma. Naročito se ističe značaj u ishrani dece.

Organski proizvod je samo onaj proizvod koji posjeduje certifikat od ovlaštene certifikacijske kuće koja je akreditovana po ISO vodiču 45011 koji nalaže EU.

Zašto organski proizvod?

- Ne zagađuje životnu sredinu (vodu, vazduh, zemljište)
- Zasniva se na korišćenju prirodno postojećih odnosa i interakcija u prirodnoj sredini (biološki ciklusi i očuvanje biodiverziteta)
- Poštuje prirodnu ekološku ravnotežu
- Koristi održive izvore energije

Prednosti organske hrane

- Kvalitet i bezbijednost hrane - Organski proizvodi imaju povećanu biološku i nutritivnu vrijednost koja se ogleda kroz povećan sadržaj vitamina i minerala, kalcijuma, magnezijuma, gvožđa, omega3 masnih kiselina i antioksidanata.
- Hrana bez ostataka od pesticida i teških metala
- Genetski modifikovani organizmi (GMO) i njihovi proizvodi su apsolutno zabranjeni u organskoj proizvodnji
- Hrana bez vještačkih aditiva, konzervansa, emulgatora, veštačkih boja, arome i pojačivača ukusa
- Nema ostataka antibiotika, regulatora rasta i ostalih veterinarskih lijekova
- Organski proizvodi imaju karakterističan ukus, miris i boju za

datu vrstu koji često zovemo „zaboravljeni ukus namirnica sa sela”.

Kako prepoznati organski proizvod?

Obzirom da kod nas još uvijek ne postoji zakon o organskoj proizvodnji koji uređuje tržište organskih proizvoda niti specijalizovana prodajna mjesta samo za organske proizvode, savjetujemo da bez obzira da li kupujete u velikim supermarketima ili prodavnicama organske hrane, obratite pažnju na to da li na ambalaži postoji znak "organski proizvod" i znak tj. logo certifikacione kuće koja je odgovorna da prati čitav proces proizvodnje.

Takođe, postoji i oznaka za proizvode koji još nisu dobili status organskog proizvoda jer je proizvodnja u periodu konverzije. Takvi proizvodi nisu u potpunosti organski, ali su na putu ka organskom i nose oznaku "Proizvod iz perioda konverzije".

POKRETANJE BIZNISA

Motivi i pogodnosti za pokretanje biznisa

- Novi proizvodi za domaće i svjetsko tržište,
- Veliki broj nezaposlenih,
- Prirodni ambijent sa značajnim obradivim zemljišnim površinama,
- Bogatstvo prirodnog biodiverziteta,
- Stečena znanja pri proizvodnji i doradi ljekovitog bilja i prakticanja organske poljoprivrede,
- Očuvanje tradicionalne poljoprivrede i prerade.

Organska proizvodnja Herceg, se nalazi u selu Hercezi, udaljenom od Novog Travnika oko 9 kilometara na putu Novi Travnik – Gornji Vakuf. Selo je sa brojnim stanovništvom (86 domaćinstava) koje se i prije rata bavilo poljoprivrednom proizvodnjom, uzgojem ratarskog bilja i stočarstvom. Uz to, veliki broj radno sposobnog stanovništva je radio u

fabrikama i drugim pratećim institucijama općine Novi Travnik. Danas te fabrike ne rade tako da je većina stanovništva okrenuta iznalazaženju mogućnosti samoza-pošljavanja, a to je u prvom redu poljoprivreda.

Klimatski uvjeti i raspoloživi prirodni resursi omogućavaju raznolik izbor opredjeljenja u okviru ove privredne oblasti.

Spoznaja da sa novim proizvodima i adekvatnim marketinškim pristupima lokalnom i širem tržištu jedino možemo doći do uspjeha, putokaz su i našoj Organskoj proizvodnji Herceg.

Osjetivši potrebe tržišta i procijenivši svoje sposobnosti i opredjeljenja otpočeli smo probnu proizvodnju nevena 2000. godine na površini od oko 0,3 ha. Danas je ta proizvodnja proširena na 2,5 ha i predstavlja osnovnu sjetvenu strukturu i za ubuduće, iako na svojim parcelama uzgajamo i neke druge biljne vrste (grah, krumpir) koje su sporedni, ali veoma kvalitetan organski proizvod i neophodan u plodoredu pri primjeni adekvatne agrotehnike uzgoja nevena.

Svjesni smo i činjenice da samo kvalitetnim proizvodom možemo osvojiti tržište i povjerenje kupaca, a na bazi toga povećati primarnu proizvodnju bez rizika za adekvatan plasman. S tim ciljem je nastavljena primjena tradicionalnog uzgoja bez primjene hemijskih sredstava, prihvaćeni svjetski standardi za prakticanje organske poljoprivrede, a od 2000.godine profesionalno se bavi organskom proizvodnjom i za to posjedujemo certifikat za organske proizvode.

Organska proizvodnja Herceg već duži niz godina razvija projekat razvoja organske proizvodnje na području općine Novi Travnik i u svom programu ima vlastitu proizvodnju i preradu ljekovitog bilja. Trenutno na tržište plasira 5 proizvoda iz asortimana ljekovitog bilja (nevenova krema, gavezova krema, nevenov čaj, nevenovo ulje, neven med) u fazi razvoja

imamo proizvode (sokovi od maline, kupine, ribizle, višnje, jabuke, zohve kao i đemove, razne sirupe od trputca, bokvice, koprive, majčine dušice).

Sve sirovine dobavljamo iz prirode koja je na netaknutom području, a preparati se spravljaaju bez ikakvih hemijskih dodataka, konzervansa tako da njihova vrijednost ima prirodnu kvalitetu. Pogon za preradu ispunjava ISO 9001:2008 standard.

PLASMAN

Mogućnost plasmana nevena kao sirovine za farmaceutsku industriju, a posebno mogućnost razvoja i vlastitih prerađivačkih kapaciteta, nameće potrebe proširenja obima proizvodnje. Uz to su velike mogućnosti dopune proizvodnog asortimana kroz sakupljanje samoniklog ljekovitog bilja. Sve su to pouzdani indikatori koji ukazuju da se radi o dugoročnom profitabilnom projektu koji može da animira značajan broj neangažiranog radno sposobnog stanovništva ruralnih prigradskih područja (cijele porodice) i sa njihovim (u svjetskim razmjerama) malim imanjima stvori makro organizacioni kompleks, ne na osnovi fizičke integracije, nego na integraciji interesa (zajednički nastup na tržištu). Znamo da postati “netko i nešto” na tržištu je, u ovakvim uslovima privređivanja, moguće samo koncentracijom ponude u velikim količinama, ponudom proizvoda standardne kvalitete i uz adekvatnu prodajnu cijenu.

CILJEVI POKRETANJA BIZNISA

- Stvaranje samoodržive farme po ugledu na praksu sličnih proizvodnih područja u užem i širem okruženju Bosne i Hercegovine (Slovenija, Austrija, Švicarska, Njemačka...).
- Objedinjavanje primarne poljoprivredne proizvodnje, prerade i plasmana gotovih proizvoda,

- Paleta eko-proizvoda sa standardizovanim kvalitetom za domaće i inostrano tržište.

REALIZACIJA PLANIRANIH AKTIVNOSTI

Vlastitim snagama (u okviru porodice), bez značajnih materijalnih ulaganja, bez posjedovanja adekvatne mehanizacije za obradu tla i žetvu, doradu, skladištenje i marketing, uspješno je na farmi organiziran:

- uzgoj nevena 1,2 ha ,
- uzgoj gaveza 0,5 ha,
- proizvodnju graha i krompira 1,3 ha,
- izrada proizvoda od nevena i plasman na tržište:
 - nevenov čaj,
 - nevenova krema,
 - neven med,
 - neven ulje,
 - gavez krema,
 - izgradnja prostora za prirodno sušenje bilja,
 - proizvodnja sjemena,
 - izgradnja proizvodnog pogona za preradu bilja.

PLAN PROŠIRENJA BIZNISA

- Dostizanje proizvodnje na min. 10 ha (neven, menta, melisa ...),
- Kooperacija sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima:
- biljna proizvodnja (min 10 ha),
- sakupljanje, otkup i dorada samoniklog ljekovitog bilja,
- organiziranje zajedničkog nastupa na tržištu.
- Investicije u postrojenja za doradu biljne mase i pakovanje,
- Investicije u skladišni prostor,
- Marketinške aktivnosti (stvaranje prepoznatljivog proizvoda, propagandni materijali, prodajni punktovi i sl.)

KAKO USPJETI?

Svaki poljoprivredni proizvođač kojem je proizvodnja dugoročno opredjeljenje:

- treba da ima u vidu svoja interesovanja, sposobnosti i iskustvo, kao i spremnost da uloži potrebno vrijeme, svoj trud i trud svoje porodice u razvoj gazdinstva,
- spremnost da istražuje, stiče nova znanja i preuzme rizik za nove stvari, jer je svaki novi posao veliki rizik.
- mora da sagleda svoje gazdinstvo: potencijal koji ima njegova zemlja, mehanizacija, zgrade, stoka i ljudi, kapital koji mu je na raspolaganju, kao i mogućnost kako da ga uveća kroz korišćenje kredita.

Pri odgovoru na ova pitanja država treba da pomogne, kroz servis poljoprivredne službe koji bi trebao da pomogne poljoprivredniku u njegovoj analizi, kroz povećan pristup kreditima za one koji su ozbiljno riješili da zarade.

Poljoprivrednik mora da zna i gdje je njegovo tržište, šta potrošači žele da kupe, koliko su spremni da plate za to, kakav kvalitet oni traže?

Cijena je najvažniji barometar, ona je signal šta se događa na tržištu, ne samo u BiH, nego i u regionu i svijetu. Da bi vodio uspješan posao poljoprivrednik mora da zna da tumači ovaj barometar, barem toliko uspješno koliko može da protumači najavu vremena – jer njegov uspjeh zavisi od obje stvari.

Pored navedenog, poljoprivrednik mora da prati aktivnosti države u poljoprivrednom sektoru, odnosno kakve mu poruke tim aktivnostima šalje, šta će da štiti, a šta da subvencionira.

Tradicionalno, države širom svijeta su koristile ovaj dvostruki pristup, vanjsko-trgovinske strategije i domaće podrške, kako bi poslale jasnu poruku proizvođačima i usmjerili ih u pravcu u kojem država misli da je to najbolje.

DOPRINOS RAZVOJU PODUZETNIŠTVA

Ideja Organske proizvodnje Herceg jeste da se na području općine Novi Travnik razvije projekat opće zadruge OPH EKO p.o. Novi Travnik koja je registrovana kao pravni subjekt te se na tom području razvija projekat za preradu voća, povrća, ljekovitog bilja, skladištenje, te pakovanje i distribucija gotovih proizvoda.

OPH EKO razvija novu liniju proizvodnje, sokova, džemova, čajeva, čajnih mješavina, suhog voća, gljiva, šumskih plodova i slično.

Osnivači OPH EKO je 8 žena i 2 muškarca koja je u svoje članstvo uključila 20 žena kao kooperanti i 30 žena kao sakupljači ljekovitog bilja i šumskih plodova sa područja općine Novi Travnik što će poboljšati ukupnu sliku življenja na tim područjima.

Uvođenjem novih proizvoda i stavljanje u promet na tržište stvaramo mogućnost samozapošljavanja i zapošljavanje stanovništva na ruralnom području uz mogućnost ponude autohtonih proizvoda i turističkih potencijala ne samo na području općine Novi Travnik nego i na području čitave BiH.

ZAKLJUČAK

Obzirom na činjenice da organska poljoprivredna proizvodnja u Bosni i Hercegovini ima smisla jer ima prirodne resurse, čistu vodu, čist zrak kao i geografski položaj i klimatske uslove.

Potreba tržišta za organskim proizvodom kroz gore navedeno vidimo da raste od 10 - 20 % ne samo u Bosni i Hercegovini nego i u čitavom svijetu.

Kroz analizu razvoja organske proizvodnje na svjetskom tržištu imamo podatke da povećanje organske proizvodnje također imamo u pojedinim regijama i do 30%, što nas sve upućuje da organska proizvodnja ima relativno dobre šanse za razvoj poljoprivrede i ruralnih područja kao i

opstanak ljudi na tim prostorima u Bosni i Hercegovini.

Po istraživanjima svjetskih stručnjaka organska poljoprivredna proizvodnja je profitabilna proizvodnja iz razloga, potražnje, održivog sistema, te pogodnosti otvaranja novih radnih mjesta sa malim ulaganjem.

Trenutno stanje u organskoj proizvodnji govori da organska poljoprivreda zauzima negdje oko 26 % poljoprivrednih površina od ukupno obradivih poljoprivrednih površina na svjetskom nivou, a pretpostavke su da će organska poljoprivreda u narednom periodu od 15 do 20 godina imati stalni rast.

Po regalistivi članica EU mora imati najmanje 3 % površina pod organskom proizvodnjom i izdvajati 10 % od poticaja za poljoprivredu za sektor organske proizvodnje.

Kad pogledamo sa ekološkog, socijalno-ekonomskog aspekta te sa aspekta održivosti kao i aspekta zdravstvenog motiva vidjet ćemo da organska proizvodnja ima realne šanse kao održiva poljoprivredna proizvodnja, koja sa malim ulaganjem može doprinijeti bržem razvoju poduzetništva i turizma..

LITERATURA

- [1]Organska proizvodnja hrane - prof.dr Nezir Tanović ; 2007. godine
- [2]http://www.organskakontrola.ba/site/index.php?sel=0_2
- [3]<http://www.serbiaorganica.info/organska-poljoprivreda/>
- [4]<http://organicmontenegro.me/principi-organske-proizvodnje/>